

למעשה

פרשת האזינו

©

כל הזכויות שמורות

למכון 'למעשה'

ולפנחס זרביב

כתובת המחבר

נתן אלבוז 8 \ 10

אשדוד

058-3271323

p0583271323@gmail.com

כמו כן המכון מתמחה בעריכה לשונית וכתובת דברי

תורה וסיפורי אמונה

למעשה פרשת האזינו

שכרך. ועליו נאמר "נוצר תאנה יאכל פריה". ומבואר שכל הזמן היו ישראל קורים לו בן כסיל אבל ע"י שעמל זכה לקבל את התורה ולהיות הממשיך של משה רבינו. (עכ"ד).

וכ"כ הגר"א שיש ארבע טענות ליצר הרע וטענה שלישית היא לולא האמנתי שאמרו לא נוכל לעלות לארץ כי חזק הוא ממנו ועל זה אמר האמנתי לראות בטוב ה' בארץ החיים וכו' לירש ולזכות לראות אותה (באר אברהם בתהילים כו יג)

למה אמר היום לומד מעט מחר הרבה למה לא ללמד תמיד הרבה

כתוב במדרש (במדבר רבה פי"ב ה"ט) הדא הוא דכתיב (משלי כו, יח): נצר תאנה יאכל פריה וגו', מדבר ביהושע שהוא שמש את משה, כמה דתימא (שמות לג, יא): ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, למה נמשלה תורה כתאנה, שרב האילנות: הזית, הגפן, התמרה, נלקטים כאחת, והתאנה נלקטת מעט מעט. וכך התורה, היום לומד מעט ולמחר הרבה, לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשנים. עליו נאמר: נצר תאנה. מהו יאכל פריה, פרי של תורה, מלכות ושרות, שנאמר (משלי ח, טו טז): בי מלכים ימלכו] וגו' בי שרים ישרו. וכן ארע ליהושע, שלא ירשו בניו של משה מקומו אלא יהושע ירש מקומו, כמה דתימא (במדבר כו, יח): קח לך את יהושע בן נון וגו'. (משלי כו, יח): ושמר אדניו יכבד, זה יהושע, שהיה משמש את משה ביום ובלילה, כמה דתימא: לא ימיש מתוך האהל, ואומר (במדבר יא,

פרשת האזינו

למה נמשלו דברי תורה דווקא לגשם - השפעתה של תורה ניכרת לאחר זמן
יערף כמטר לקחי (לב ב)

צ"ב למה נמשלו דברי תורה דווקא לגשם אלא דברי התורה הם כמו כגשם, מה הגשם בשעה שהוא יורד עדיין אין רואים את השפעתו על הצמחים, ורק לאחר זמן כאשר השמש מגיחה מאחורי העננים וזורחת על האדמה אזי רואים את תוצאות הגשם כך גם דברי התורה אף כי בשעה ששומעים אותם אין מבחינים מיד בהשפעתם בכל זאת סופם לעשות את פעולתם (רבי בונם ז"ל מפשיסחה הובא במעינה של תורה שם)

יגעת ומצאת תאמין גם אם התוצאה היא לא מיד

וכך היה מבאר ר' מאיר חדש (הו"ד בחכמת חיים) את מה שאמרו (מגילה ו:): יגעת ומצאת תאמין ומשמע שגם לאחר היגיעה עדין יש צורך להאמין וצ"ב מה צורך יש להאמין הרי במציאות הוא רואה שהצליח.

אלא מבאר שמדובר כשעדין הוא לא רואה שהצליח אבל צריך להאמין שבסופו של דבר הוא יצליח

והוכיח כן מילקוט שמעוני על משלי (רמז תתקנט) 'אוצר נחמד ושמן בנוה חכם - זה משה. וכסיל אדם יבלענו זה יהושע. שלא היה בן תורה והיו ישראל קוראין אותו כסיל ובשביל שהיה משרת משה זכה לירשתו שהיה מכבדו ופורס הסדין על הספסל ויושב תחת רגליו לפיכך אמר הקב"ה איני מקפח

למעשה פרשת האזינו

מועיל, מכניס בזו ומוציא בזו, מי שפקח מהו אומר, ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל. כך מי שהוא טפש מהו אומר מה אני מועיל ללמוד תורה ומשכחה, מי שהוא פקח מהו אומר ולא שכר יגיעה הקדוש ברוך הוא נותן

וצ"ב במשל הראשון מה הוויכוח בין החכם לטיפש והרי זה פשוט שאם אדם צריך מאה משפלות כדי לרוקן את התל שזה יגמר בחמישים ימים ומה חידש לו החכם

אלא כל ההתחלות קשות מכאן והילך יערב לכם כמו שכתוב ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והיתם לי סגולה מכל העמים (שמות יט ה) ופירש רש"י ועתה - אם תקבלו עלכם יערב לכם. מכאן ואילך שכל ההתחלות קשות וצ"ב היכן משמע בפסוק שכל ההתחלות קשות ומכאן ואילך יערב לכם.

אלא הוקשה לרש"י שהיה יכול לקצר ולומר ואם שמוע תשמעו בקולי למה ייתר וכתב 'ועתה' אלא בא לומר שכל מה שצריך לצוותך זה רק עתה שזה ההתחלה אבל בהמשך שיערב לכם אין צורך לצוותכם אותך כי תעשו מעצמם כי יערב לכם.

וביאור דבר זה בהרחבה שבהתחלה עד שהאדם מתרגל לוקח לו הרבה זמן אבל אח"כ שכבר התרגל לוקח לו פחות זמן ואת זה הטיפש אינו שם לב וחושב שתמיד יקח לו הרבה זמן כמו בהתחלה משא"כ החכם מבין שרק בהתחלה זה לוקח הרבה זמן עד

כח: אדני משה כלאם, לפיכך כבדו הקדוש ברוך הוא, מה כבוד עשה לו הקדוש ברוך הוא, לפי שכך אמר ליהושע (במדבר כז, כא): ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים וגו'. ולפי ששמש אדוניו, זכה לרוח הקדש, שנאמר (יהושע א, א): ויהי אחרי מות משה וגו', שאין תלמוד לומר משרת משה, למה נאמר, לומר לך לפי שהיה משרת משה זכה לנבואה, הוי יכבד.

וכן צריך להבין במדרש (ויק"ר יט ב) רבי חנין דצפורין פתר קרא בתלולית זו של עפר, מי שטיפש מהו אומר מי יכול לקצות את זו, מי שפקח מהו אומר הריני קוצץ שתי משפלות היום, שתי משפלות למחר, עד שאני קוצץ את כלה. כך מי שטיפש אומר מי יכול ללמוד את התורה, נזיקין שלשים פרקים, כלים שלשים פרקים. מי שפקח מהו אומר, הריני שונה שתי הלכות היום שתי הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כלה.

אמר רבי אמי (משלי כד, ז): ראמות לאויל חכמות. אמר רבי יוחנן לככר תלוי באוירו של בית, מי שטפש אומר מי יכול להוריד את זה, מי שפקח אומר ולא אחר תלאו, אלא מביא שני קנים ומספקן זה לזה ומורידו. כך מי שטפש אומר מי יכול ללמוד תורה שבלבו של חכם, מי שפקח אומר והוא לא מאחר למדה, אלא הריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומד את כל התורה כלה.

אמר רבי לוי משל לטרסקל נקוב ששכר בעליו פועלים למלאתו, מי שטפש מהו אומר, מה אני

שלא למד מאף אחד וכן אדם הלומד חכמה, למשל חכמת ההנדסה, אין המורה יכול ללמד אותו בתחילת לימודו את ההנדסה העיונית, אלא הוא מתחיל ללמד אותו את ההנדסה המעשית על ידי הציוורים שיש לו כמו שסידר אותם אקלידס בספרו שחיבר בחכמת ההנדסה, וכאשר הוא מבין כבר היטב את ההנדסה המעשית וחפץ להבין ממנה על ידי התמסרות וחריצות את הדברים החדשים שאפשר ללמוד ממנה, אז הבורא נותן בו דעת להבין גם את ההנדסה העיונית, ומבסס ומחזק את הידע הכללי שלו, עד שיש ביכולתו להמציא בעזרת הידע שלו ציורים נפלאים ומלאכה עדינה הדומה כמעט לנבואה מאת האלקים.

וכן הוא גם בשאר החכמות, שכאשר האדם מתמסר ללימודיו הוא מוצא בלבו כח רוחני עליון שאף אדם אינו יכול להכניסו בו ולכן אמרו רבותינו ז"ל "חכם עדיף מנביא". ואלהיהוא אמר "אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם". ובדומה לדוגמא זו, עליך אחי להבין כי המטרה העיקרית במצוות המוטלות על האברים היא: לעורר את האדם לקיום המצוות המוטלות על הלב ועל המצפון, מפני שהן היסוד שעליו בנויה עבודת ה' והן השורש של התורה. כמו שכתוב "את ה' אלקיך תירא אותו תעבוד". ונאמר "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפך ובלבבך לעשותו", ונאמר "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי ליראה את ה' אלקיך". ומכיוון שקיום המצוות המוטלות על הלב ועל המצפון הוא למעלה מכחו של האדם, הרי אי

שהוא מתרגל ולכן כתוב שהיום לומד מעט ומחר הרבה

אחרי שהאדם עושה מה שביכולתו ה' יעזור לעלות דרגה אחרי דרגה בקיום המצוות שהן למעלה מיכולתו

ורבנו בחיי בספרו "חובות הלבבות" הרחיב בזה שגיגעה מניבה תוצאות בכל תחום, ולאז דווקא בלימוד התורה. (שער חשבון הנפש החשבון העשרים ואחת) וז"ל זיהגיל את עצמו תחילה לעבודת ה' שהיא ביכולתו ויעסוק בה בהתמדה וירוץ ויזדרז לעשותה עד שהיא תיעשה לו להרגל. ואחר כך ישתדל לעלות לדרגות נוספות בעבודת ה' שהן למעלה מיכולתו, וישתוקק בלבו להגיע אליהן, ויתכנן במחשבתו כיצד להשיג אותן, ויבקש מהאל בכנות בלבו ובמצפונו שיעזור לו ויאמץ את כוחו לעלות לדרגות שהן למעלה מיכולתו בידיעה ובמעשה. וכאשר הוא יעשה זאת תמיד, הבורא ימלא את בקשתו ויפתח לו את שערי ידיעתו ויחזק את שכלו ואת אבריו לעלות דרגה אחרי דרגה בקיום המצוות שהן למעלה מיכולתו, כמו שנאמר "אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך".

אתן לך דוגמא דומה מאדם, מלאכה, או חכמה. כשאדם לומד מלאכה, בתחילה הוא יכול לעשות רק חלק ממנה כפי בינתו ופחות ממה שיש ביכולתו, וכאשר בינתו מתחזקת והוא שוקד על מלאכתו, הבורא נותן בו דעת להבין את יסודות המלאכה ואת כלליה, שמהם הוא ממציא אחר כך דברים חדשים

בסיכום א. להשתוקק ב. יתכונן במחשבתו האיך להגיע לזה ג. יבקש מה' בכנות ליבו שיעזור לו.

וכן מצינו במדרש רבה בראשית (פרשה מו) כענבים במדבר מצאתי ישראל כככורה בתאנה בראשיתה (הושע ט) אמר ר' יודן, התאינה הזו בתחלה אורים אותה אחת אחת ואח"כ שתיים ואח"כ שלושה עד שאורים אותה בסלים ובמגריפות. כך בתחילה אחד היה אברהם וירש את הארץ ואח"כ שנים, אברהם ויצחק, ואח"כ שלושה עד אברהם יצחק ויעקב, ואח"כ ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד וכו' עיי"ש. ומבואר שבתאינה דרכה היום קצת ומחר הרבה

איגרתו המפורסמת של הפחד יצחק

והרב יצחק הוטנר זצ"ל כתב בספרו פחד יצחק (איגרת קכח) רעה חולה היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות של גדולינו, הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים, מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחור שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה

אפשר לו לקיים אותן עד שיפרוש מתאוותיו הבהמיות הרבות ועד שיכבוש את טבעו וירסן את תנועותיו, לכן הטיל הבורא על גופו ועל אבריו מצוות שכן ביכלתו לקיים, ועל ידי כך ביכלתו לקיים בקלות את המצוות המוטלות על הלב. וכאשר האדם מתמסר לקיום המצוות בלבו ובמצפונו ומקיים אותן כפי יכלתו, האלקים פותח לו את שער המדרגות הרוחניות, והוא מגיע גם לאלה המדרגות שהן למעלה מיכלתו, כך שיעבוד את הבורא יתברך בגופו ובנפשו בחיצוניותו ובפנימיותו, כמו שאמר דוד המלך ע"ה "לבי ובשרי ירננו אל אל חי". וכבר נתנו משל למה עובד ה' דומה, לאדם שנטע עצים כדי ליהנות אח"כ מפירותיהם. אם אדם זה עוקר תחילה את העשבים, הרעים מסביב לשרשי העצים, ומנקה את האדמה ומוציא ממנה את הקוצים ואת העשבים, ומשקה את העצים בזמן הדרוש ומזבל אותם, הוא יכול לקוות אח"כ אל האלקים יתברך שיצמיח לו מהעצים פירות אבל אם הוא מתעלם מלעבד את העצים ומלהשגיח עליהם, אין הוא יכול לקוות שהבורא יתברך יתן לו מהם פרות. וכן הוא גם עובד ה'. אם הוא משתדל וממהר ומזדרז לעשות את מה שביכלתו לעשות, אז האלקים עוזר לו לעשות גם את מה שהוא למעלה מיכלתו, אשר זהו הפרי הנעלה והטובה הנכבדה שהאלקים נותן לבחיריו ואוהביו בעולם הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה "כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר". ושלמה המלך החכם אמר "כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה" וכו'. עד כאן דבריו.

אהובי, הנני לוחץ אותך אל לבבי, ולוחש באזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לי על אודות המצוות ומעשים טובים שלך הייתי אומר שקבלתי ממך מכתב טוב. עכשיו שמכתבך מספר על דבר ירידות ונפילות ומכשולים, הנני אומר שקבלתי ממך מכתב טוב מאוד. רוחך סוערת לקראת השאיפה להיות גדול. בבקשה ממך אל תצייר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בגחינת חד הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדלותם של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והנמוכות. ובזמן שהנך מרגיש בקרבך סערת היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשה בשעה שאתה נמצא במנוחה שלימה שאתה רוצה בה. דווקא באותם המקומות שהנך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דווקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמים.

עם נבל ולא חכם (לב ו) עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו תרגום וצ"ב הכיצד מפרש התרגום את המלה נבל, שקבלו את התורה אופייני הוא שבתרגום יהונתן אמנם נאמר דא עמא דהוו טפשיין וקבילו אורייתא ולא חכימו

וצ"ב הכיצד אפשר לקבל תורה ולא להחכים אלא מבואר כאן וכמו שמבואר ברבינו יונה (אבות פ"ד מ"א) 'איזהו חכם וכו' כי היודע כל החכמות אם אינו אוהב את החכמה איננו חכם אלא טיפש והאוהב אותה ומתאוה אליה אע"פ שאינו יודע כלום הרי זה נקרא חכם' ומבואר שבלעדי המבקש אינו נקרא חכם

שלו עם יצרו הרע, משל אחד מני אלף, ודי לנכון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל. התוצאה מזה היא כשנער בעל רוח, בעל שאיפה, בעל תסיסה מוצא בעצמו מכשולים, נפילות, ירידות הדי הוא דומה בעיניו כבלתי 'שתול בבית השם'. שלפי המיונות של נער זה להיות שתול בבית השם, פירושו הוא לשבת בשלות הנפש על נאות ושאל של חי מנוחות וליהנות מיצרו הטוב כדרך שצדיקים נהנים מזיו השכינה שעטרתיהם בראשיהם במסיבת גן עדן. ולאידך גיסא, לא להיות מורגז מסערת היצר על דרך הכתוב של 'במתים חפשי'.

אבל דע לך, חביבי, ששורש נשמתך הוא לא השלוה של היצר טוב, אלא דוקא מלחמתו של היצר טוב, ומכתבך היקר הנלבב מעיד כמה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותיו של היצר טוב. באנגלית אומרים 'הפסד קרב ונצח מלחמה', בודאי שהנך נכשל ועומד להיות נכשל, (אין בזה משום פתיחת פה לשטן). ובכמה מערכות תפול שדוד. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשזר הנצחון על ראשך, והטרף החד מפרפר בין שיניך. החכם מכל אדם אמר שבע יפול צדיק וקם (משלי כד טז), והטפשים חושבים כי כונתו בדרך רבותא, אע"פ ששבע יפול צדיק מ"מ הוא קם. אבל החכמים יודעים היטב שהכוונה היא שמהות הקימה של הצדק היא דרך הישבע נפילותיו שלו. וירא את כל אעם עשה והנה טוב מאוד. טוב זה יצר טוב, מאוד זה יצר הרע (ב"ר ט).

למעשה פרשת האזינו

השיב לו הגאון רבי אברהם יפהן זצ"ל ואמר לו: 'מעלתו של בחור זה שונה משאר המעלות שציינת. בחור זה הוא 'המבקש' הכי גדול, לנוכח מעלה זו שמצטיין הוא בה ראוי הינו לתואר הבחור המובחר ביותר, כי הוא זה שגיגע רחוק יותר מאחרים'

אל טיפש. ולכן לא נכתב מקום המקדש שהאדם יבקש היכן הוא מקום המקדש.

מיהו הבחור המובחר בישיבה

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל רגיל היה לספר לתלמידיו שבימי בחרותו כשלמד ולימד בישיבת גרודנא, נסע על מנת להינפש לכמה ימים בישיבת נובהרדוק אצל דודו הגאון רבי אברהם יפהן זצ"ל.

באחד מימי שהותו שם, ניגש אל דודו וביקשו שיראה לו מיהו הבחור המובחר בישיבה.

הצביע ראש הישיבה על בחור מסויים ואמר להגר"ח זצ"ל: 'זה העמקן הגדול ביותר בישיבה, אחר כך הראה לו בחור אחר באומרו 'הנה המתמיד של הישיבה' כך חזר וציין עוד שמות של כמה בחורים, במנותו כל אחד והצטיינותו המיוחדת, זה ביראת שמים, זה בבקיאות, וכן הלאה.

חזר רבי חיים זצ"ל ושאל: 'סוף סוף מי הבחור המובחר ביותר בישיבה? אז הצביע דודו על בחור אחד ואמר לו 'זה הבחור המובחר ביותר בישיבה!'

תמה רבי חיים זצ"ל ושאל את דודו: הרי כאשר מניית את שבחם של כל בעלי המעלות הנבחרות לא הזכרת את שמו של בחור זה כלל, כיצד איפוא אומר אתה פתאום כי הוא הבחור המובחר ביותר, ואין כמוהו?

לימים דבריו של הגר"א יפהן זצ"ל הוכיחו את עצמם, אותו 'מבקש' שעליו הצביע היה לא אחר מאשר מאור דורינו, מרן הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל - 'הסטייפלער' (משולחן רבי אליהו ברוך מועדים א עמוד רמב)

חומת אנך דברים פרק י

ג. עם נבל. שנולדו בשפל המערכה ולא חכם בתחבולה לתקן ולשדד המערכה. עשך ועם כל זה אתם כפויי טובה. אנקלוס תרגם עם נבל עמא דקבילו אורייתא ולא חכימי. אינו תרגום נבל אלא תרגום ולא חכם כי דעתו בתרגום נבל טפש כמ"ש על בגוי נבל אכעיסם טפש ר"ל נופל ואפל ושפל בשכלו הכבוי ואינו ער להוציא פרי ודקדק מכפל ולא חכם אלמא נבל הוא טפש הפך חכם וקושית הכפל תקנה באומרו שאף על פי שעשה לו תקון ללמדו תורה עכ"ז לא היה חכם. הרב הגדול מהר"ר וידאל צרפתי ז"ל בפירושו כ"י:

למה נמשלו דברי תורה דווקא לגשם

יערף כמטר לקחי (לב ב)

צ"ב למה נמשלו דברי תורה דווקא לגשם

למעשה פרשת האזינו

**צ"ב כפל הלשון הרי זה פשיטא שמי שאובד
עצות זה מפני שאין בו תבונה שאם היה יודע
היה עונה. – לפעמים לשתוק זה חכמה
כי גוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה (לב,כח)**

צ"ב כפל הלשון שאם אין להם עצות מה צריך
לומר שאין בהם תבונה הרי זה פשיטא שמי שאובד
עצות זה מפני שאין בו תבונה שאם היה יודע היה
עונה.

לפעמים לשתוק זה חכמה

אלא מבאר רבינו החיד"א בספרו נחל קדומים
עפ"י מה שכתוב בגמ' שבשעה שכעס אחשוורוש על
ושתי קרא לחכמים יודעי העתים, אלו חכמי ישראל
שיודעים לעבר את השנים, להתייעץ עמם אם להרוג
את ושתי או לא. הבינו החכמים כי כל עצה אשר
יאמרו לו סופה לעורר עליהם את חמתו, שכן אם
יאמרו לו הרוג הרי למחר יפוג יינו ויכעס עליהם, ואם
יאמרו אל תהרוג הרי נמצאים הם מזלזלים במלכות.
נענו ואמרו מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו
ניטלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות.

יוצא איפוא שלא רצו החכמים ליעיץ עצה
לאחשוורוש דווקא משום חכמתם היתירה, מאחר
שידעו מראש כי בסופו של דבר יכעס המלך עליהם.

לפיכך אמרה תורה 'גוי אובד עצות המה' - לא
יוכלו ליעיץ עצה, אולם לא משום חכמה יתירה אלא
ואין בהם תבונה משום שבאמת תחסר להם התבונה
לכך...

**התורה היא כמו המטר מה שאדם הכין את
עצמו זה מה שיצמוח**

רבי ישראל מסלנט ז"ל היה אומר אמנם אמת כי
רחוק הפה מן הלב כרחוק שמים מארץ אולם בכל
זאת הרי עינינו הרואות כי יורדים גשמים משמים
וצמחים עולים מארץ...

הוא אשר אומר הנביא: כי כאשר ירד הגשם והשלג
מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ
והולידה והצמיחה... יהיה דברי אשר יצא מפי לא
ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח
את אשר שלחתי (ישעיהו נה י) הגשם אינו מצמיח
אלא אדמה שנחרשה ונזרעה, אבל אדמה שלא
נשעה אינה עשויה להפיק כל תועלת מן הגשם, אלא
אדרבא היא תהפוך בעטיו לביצה. כיוצא בזה גם
התורה אינה משפיעה אלא על אדם שיש בו משהו,
שהוא עמל על עצמו, ואילו על לב ריק רק תוסף לו
נוק... זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם
המות (מפי השמועה מעינה של תורה)

והגר"א (בפירושו למשלי, כ"ד-ל"א) וכן מובא
בספר "אבן שלמה" (פ"א, אות י"א) בשם הגר"א.
ביאר בזה פירוש נורא, וזת"ד: "...כי ענין התורה
לנפש, הוא כמו ענין המטר על הארץ, שהיא
מצמיחה סמי חיים ומוות. וכן היא ההשפעה בתורה,
ולכן צריך אחר לימודו לבער ממנו הפסולת ע"י
יראת חטא, ומעש"ט, וכו'.

כינס הרב אלישר אסיפה של כמה ממנהיגי העדה לעיין בדבר. במשך כל האסיפה הסוערת, בה העלו הנוכחים חששות כבדים לעלול לקרות אם לא יענו לבקשת הרבינר רבינוביץ, ישב הרב אלישר דומם ולא השתתף בדיון, רק כאשר ניגשו לנסח מברק תשובה, עמד הרב ואמר: לדעתי המברק הזה מזויף מראשו ועד סופו! יתכן שהרב החתום עליו אינו יודע את תוכנו, ייתכן שמשפחות הרוצחים אילצוהו לחתום כנגד רצונו. ואדרבה, אם נודיע מכאן שלעדים ולנו יש יחס כלשהו לעניין זה תתחוללנה פרעות ביהודים שם. לכן לדעתי יש שתי דרכים, האחת - להתעלם ולא להשיב למברק. והשנית: לענות בנימוס כי אני החכם באשי, כרב ראשי במחוז תורכי, אסור לי לפי החוק להתערב במשפטים פנימיים במדינה זרה.

כל הנאספים נשאלו המומים לשמע דבריו. חלק הסכים לדבריו, ואחרים התנגדו, והרוחות עמדו להתלהט, עמד הראשון לציון והציע להתייעץ בדבר זה עם רבה האשכנזי של ירושלים, הגאון ר' שמואל סלנט - מבלי לומר לו את דעתו של הרב אלישר, וכדבריו כן יעשו. השעה היתה שעה מאוחרת בלילה, ואעפ"כ נגשו הנאספים לרב שמואל, הראו לו את המברק, וסיפרו לו על חילוקי הדעות ביניהם כיצד להגיב, מבלי לומר לו את דעת הראשון לציון.

רבי שמואל קרא היטב את המברק, הרהר מעט, ואמר בהחלטיות גמורה: המברק מזויף מתחילתו

מעשה שאירע בימי כהונתו של הגאון הראשון לציון רבי יעקב שאול אלישר זצ"ל יומיים לפני פטירתו לביתו הגיע מברק וזה נוסחו:

וארשא 13 ביולי 1906 אנכי רב בנובומינסק, מבקש ממעלתו בשם כל העדה, כי בצרה גדולה אנחנו. לפני איזה חודשים נרצח פה אחד מפקידי הממשלה נאצאלינק שמו, והאחים אליעזר ונח הורביץ, והאישה מוטה, הנמצאים כעת בירושלים העידו לפני נסיעתם מפני שנאה עדות שקר, כי חמושה נוצרים אשמים ברצח הזה ועל יסוד זה נשפטו כולם למיתה. אנו מבקשים ממעלתו לקרא לאנשים אלה לחקור אותם ולדרוש מהם שיודו שרק מפני שנאה עשו את הדבר הזה, ואז יהיה אפשר להציל ממוות את הנידונים למיתה, ואת היהודים משנאה, מחרפה ומפוגרום. להודיע כל זה לקונסול הרוסי בירושלים למען יודיע זאת טלגרפית למושל וארשא. כתובתי היא : רבינר רבינוביץ, נובומינסק, מחוז וארשא.

הרב אלישר התפלא על תוכנו וסגנונו של המברק, וביקש את מזכירו, הרב חיים מיכל מיכלין, למצא את האנשים ולדעת מפיהם את פרטי העניין. הרב מיכלין מצא אותם ומהם נודע שהנוצרים שהם העידו נגדם, הם שרצחו את הפקיד, הרב מיכלין מסר פרטים אלה לראש"ל.

ועד סופו, הוא בודאי חובר על ידי הרוצחים או משפחותיהם, וייתכן שרבה של נובמינסק אינו יודע עליו דבר, גם שמו בדוי!

- אם כן, מה נעשה? שאל מזכירו של הראשון לציון

ענה הרב סלנט: לדעתי לא כלום. או לענות דברים סתומים, כגון: לחכם באשי במחוז תורכי אסור להתערב בעניינים פוליטיים שנעשו במדינה אחרת.

הנאספים בביתו, הופתעו מאוד לשמע כיצד תואמת דעת שני הרבנים - בניגוד לכולם - מבלי שידע האחד דעת השני - ואכן כך ניסחו את מברק התשובה.

שבועות אחדים יותר מאחר הגיעו העתונים העבריים מרוסיה, עתון הזמן והצפירה ובהם נכתב: הודות לפקחותם וערנותם של רבני ירושלים, לא הצליחו שונאינו ללכודנו ברשתם, על ידי טלגרמות מזויפות ששלחו להם בשם הרב שלנו, ועל ידי זה ניצלנו מפרעות, ואילו היו הרבנים בירושלים הולכים שולל, לא היה גבול למה שהיינו סובלים כאן. (ענף עץ אבות) ועיי' בספר ירושלים של מעלה ח"ד עמ' 67 ביתר הרחבה)

הלימוד מזה למעשה. לפעמים לשתוק זה חכמה וגם אויל מחריש חכם יחשב

"הלה: תגמלו זאת עם נבל ולא חכם" (לב, ו) יש להבין, הרי תמיד למודים אנו ללכת מן הקל אל הכבד. וכאן הכתוב אומר להיפך, שקודם נוקט לשון "נבל" שהוא ביטוי של גנאי גדול, ואחר כך הוא משתמש בביטוי "לא חכם" שהוא גנאי פחות הרבה מן הקודם.

והדברים יתבארו על פי משל: סוחר אחד היה מנהל את כל מסחרו במשך חודש אחד בשנה, וממנו פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו במשך כל השנה. לימים נפל למשכב, ורפואתו עלתה לו סכום כסף גדול מאוד, היה אותו איש שרוי בדאגה על אותו הפסד שנגרם לו עקב מחלתו, באו קרוביו וידידיו ונחמו אותו, באמרום שלא ישים לב לסכומים הגדולים שהוציא לרופאים ולרפואות.

אמר להם: וכי על הכסף הזה שהוצאתי עבור הרופאים והרפואות דאגתי? לא ולא! אלא כל דאגתי היא שבמשך כל החודש לא הרווחתי מאומה, והרי ידוע לכם שאדם עני הנני, וכל השנה פרנסתי מן העסק של חודש זה, ואם כן מגיין אתפרנס כל השנה? ועל זה אני בוכה.

והנמשל, "נבל" הוא גנאי לעוברים על רצונו יתברך במעשה העבירות, ואילו "לא חכם" על שאינם עוסקים במעשה המצוות. ואמנם, נבל הוא גנאי גדול ויש בו כדי לגרום דאגה גדולה למי שמכניס אותו כך,

ע"י מחתרות וארגונים שמנהלים מלחמה הרבה מעבר לכחם אם היו עם ומדינה מוגדרים. (דבר זה אמרו רבינו בזמן המלחמה בלבנון קיץ התשס"ו).

ועוד תירץ דכידוע יש לכל אומה שר של מעלה ועיקר המלחמה היא בשרי מעלה ומזה משתלשלת המלחמה למטה, וממילא נוחה יותר היא המלחמה כנגד עם שהמלחמה נגד שר המיוחד לאותו עם אבל אם המלחמה במי שאינו עם אין כאן מלחמה בשר מיוחד אלא מלחמה כוללת. עכ"ד.

לא יוכלו להשיב את השר

והחת"ס תירץ וז"ל: הם קנאוני בלא אל ואני אקניאם בלא עם י"ל דמרמז דאיתא במדרש קראתי למאהבי המה רמוני ואמר במדרש איכה שישאל שהיו יודעים בהשבעות המלאכים ובהשבעות השרים בטחו שישביעו שרים של אש ומים אבל הקב"ה שנה להמלאכים ממשלתם עיי"ש ואמרינן נמי בפ' ערבי פסחים סגולה להבריה הרע יתחיל בלא ויסיים בלא ובאל ויסיים באל עיי"ש ברש"י ותוס' אי הוא תפלה או אל ארך אפים ולפירש"י פסחים קי"א הם פסוקים מפ' בלעם והנה כל הסגולות אלו לא היו יכולין להועיל לסלק חיל כשדיים שעליהם נאמר הן זה העם לא הי' ולא הי' עם בפ"ע ותלויים באחרים והיינו דקאמר הם קנאוני בל"א א"ל שיעשו סגולות ואני אקניאם בלא עם ועי"ז לא יועיל עכ"ל

הלימוד מזה למעשה. שאין עצה ואין תבונה נגד ה' ואם האדם עושה עבירות וחושב שיכול להינצל כי

אבל ביותר חייב אדם לדאוג על היותו "לא חכם", כי מי שהשפיל נשמתו בחטאיו, נשמתו תטהר על ידי העונשים בעולם האמת, אבל מעשי המצוות הרי מקומם הוא רק בעולם הזה, וכאשר לא מלא באמתחתו מהם, יתכן שיהיה זה עבורו "מצוות לא יוכל לתקון", כי במה יחיה את נפשו העגומה שם בעולם האמת?

לכן הקדימה התורה את הביטוי "עם נבל" שזה ביטוי לעוברי עבירה, אבל ההיזק בזה הוא פחות מן ההיזק שנגרם לאדם על ידי היותו "לא חכם". (משלי החפץ חיים)

מה הקללה שאני יקניאם בלא עם

הם קנאוני בלא א-ל כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם (דברים לב, כא).
צ"ב מה הקללה שאני יקניאם בלא עם?

מי שאין לו עם קשה יותר כי אין לו אחריות על עמו

אלא ביאר הרב אליהו ברוך פינקל זצ"ל בספרו מרא"ב (האזינו) שיש לפרש דיש רעה יתירה כשהמלחמה במי שאין לו עם ואין לו שם, שמי שיש לו עם ממילא יש לו מחויבויות בדרכי המלחמה מחמת העם שלו אך מי שאין לו עם שנלחם בעם אין המלחמה שווה, וגם להיפך כשהמלחמה כנגד עם הרי יתכן להשמיד העם הנלחם ולהכריתו שהוא דבר ידוע משא"כ כשאין הלוחם ידוע יקשה ביותר להכריתו, וכמו שרואים היום במלחמות המנוהלות

[ובמילת אברהם ג"כ כתוב (בראשית יז, כג) בעצם היום הזה, ופרש"י שלא יהיו אויביו ובני דורו אומרים אילו ראינוהו לא הנחנהו למול ולקיים מצותו של מקום עב"ל, וצ"ע למה רש"י כאן הביא רק ג' מקומות ולא הביא מקום רביעי שהוא מילת אברהם].

וכבר הקשו בזה דבשלמא בהעניינים הראשונים שפיר יכלו אנשים לחשוב שבכוחם למנוע ולעכב והראה השי"ת גבורתו במה שעשה הדבר "בעצם היום הזה" ואף אחד לא עיכב, אך לגבי מיתת משה הלא מן הנמנע לעכב נטילת נשמה ולמה היה צריך השי"ת להראות גבורתו בכך שמיתת משה תעשה "בעצם היום הזה".

ושני דרכים נאמרו בזה, דמרן הגרי"ז תירץ דכיון דכתיב (פסוק ז) "ומות בהר אשר אתה עלה שמה" הרי שנאמר תנאי שמושה ימות דוקא בהר הזה, וזה אפשר שיחשבו שבכוחם למנוע ממנו לעלות להר, [וכ"כ בספר נחלת יעקב על פירוש רש"י עה"ת].

ודודי רה"י הגר"ח שמואלביץ תירץ שע"י תפילה היה בכחם באמת למנוע את מיתת משה, [והראוני כן בפירוש באר בשדה על פירוש רש"י עה"ת ע"ש].

והוסיף מוריניו הגר"ח ש"צ"ל ע"פ דרכו, דלכאורה עדיין קשה איך רואים את גבורת הקב"ה במה שהמית את משה בעצם היום הזה, הרי כל כוחם

יודע שמות הקודש וכו' או שאר חשבונות ה' מראה לו שהוא לא ינצל.

איך היו עמ"י יכולים למנוע את מיתתו של משה רבינו

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר עלה אל הר העברים וגו' ומות בהר אשר אתה עולה שמה וגו' (דברים לב, מח-נ).

כתב רש"י: בג' מקומות נאמר "בעצם היום הזה". נאמר בנח (בראשית ז, יג) בעצם היום הזה בא נח וגו' במראית אורו של יום לפי שהיו בני דורו אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבצקין את התיבה אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. במצרים נאמר (שמות יב) בעצם היום הזה הוציא ה' לפי שהיו מצריים אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחים אותן לצאת ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין להם אמר להם הקב"ה הריני מוציאן בחצי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. אף כאן במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו אדם שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את היס והוריד לנו את המן והגיש לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את התורה אין אנו מניחין אותו אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום.

נענית הרי שהיה חסרון בקריאה באמת. וכן איתא בגמרא (נדה ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם אמר להן ירבה בישיבה וימעט בסחורה, אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ע"כ, ועל בקשת הרחמים לא אמרו בגמ' הרבה עשו ולא הועיל להם, והיינו משום שבכל מקום שהתפילה נעשית בכוונה מעומק הלב ודאי היא מתקבלת, ואלו שלא הועיל להם הוא מפני שזלזלו בתפילה.

והוא מבואר ע"פ שנתבאר בענין כח התפילה (נדפס סוף חומש בראשית) דתפילה הוי מציאות טבע בבריאה, וכדברי המהרש"א דתפילה אינה נס, וכפטיש יפוצץ סלע כן תפילה שוברת גזירות רעות, ולכן אצל משה היה צריך גבורה מיוחדת שלא לקבל התפילה, ועל כן כל תפילה מצד עצמה ראויה להיות נענית והיא נקבעת כמציאות בעצם הבריאה, ואם לא נענה יחזור ויתפלל על זה גופא שלא נענה, ושהמציאות שהעמיד בבריאה תפעל את פעולתה. עכ"ד הרב פינקל.

וכתב הלקח דעת תמוה מהו הפירוש אין אנו מניחין אותו וכי סברו ישראל שיכולים למנוע מיתתו של אדם וביאר מו"ר הג"ר אשר קלמן הי"ד שבני ישראל סברו שיכולים למנוע מיתת משה רבינו ע"י תפילות ותחנונים,

למנוע את מיתתו היה על ידי תפילה, ואם הקב"ה לא היה מקבל את תפילתם שוב אין שום כח בתפילה, והיכן ראינו גבורותיו במה שהמיתו "בעצם היום הזה". אלא דמוכח מזה דתפילה היא מציאות בבריאה וכמו שאדם יכול לשבור תיבה במקלות ואבנים, ולהרוג את חברו בסייפות ובכלי זיון, כן התפילה בכוחה לשבור גזירות רעות, והקב"ה כביכול מוכרח לקבל התפילה, וכדי שהתפילה לא תתקבל צריך את גבורות ה' וידו החזקה. [ובבאר בשדה כתב דקרא כתיב 'הן קל כביר לא ימאס תפילת רבים' ושערי דמעה לא ננעלו אלא שהקב"ה השיב חכמים אחר ודעתם סיכל שלא נתנו לבם לעשות כן. ומבואר דבאמת אם ישראל היו מתפללים בהכרח שהתפילה היתה מועלת].

וכן מצינו אצל משה רבינו שהתפלל תקט"ו תפילות כמנין "ואתחנן" כדי להכנס לארץ כמבואר במדרש (מד"ר וזאת הברכה יא, יעיי"ש), והקב"ה אמר לו "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" (לעיל ג, כו), והמשמעות היא שאם אכן יוסיף לדבר עוד הרי הקב"ה כביכול מוכרח להענות לתפילתו, ולשון המדרש שם, שהיתה תפלתו דומה לחרב שהוא קורע וחותר ואינו מעכב, ולכן ביקש ממנו הקב"ה שלא יוסיף עוד לדבר אליו בדבר הזה.

ובאמת מצינו דכל תפילה מצד עצמה ראוי לה שתתקבל. כדכתיב (תהילים קמה, יח) "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת", וכשהתפילה לא

מעיר בענין זה הג"ר זלמן סורוצקין זצ"ל בספרו "הדעה והדיבור", הערה נפלאה אשר יש בה כדי לנתב את דרכנו בדרך התשובה, ולהגשים את השאיפה של "חדש ימינו כקדם". תחילה הוא מביא את דברי המדרש (ילקוט שמעוני אחרי מות, רמז תקע"ח), אשר מונה את הדברים שבהם אנו דומים ביום הכיפורים למלאכי השרת: "מה מלאכי השרת יחפי רגל – כך ישראל יחפי רגל ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת אין להן קפיצין עומדין – אף ישראל עומדין ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת אין בפיהן אכילה ושתיה – כך ישראל אין בפיהן אכילה ושתיה ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא – כך ישראל. מה מלאכים שלום ביניהם – כך ישראל. והקב"ה שומע עדותו מן הקטגור שלהן, ומכפר על כל עוונותיהם של ישראל".

אילו נשאלנו לאור דברים אלה, באיזה שעה משעות יום הכיפורים דומה איש ישראל יותר למלאך ה' צבאות, האם בתחילת יום הכיפורים, מיד כאשר קדש היום, או בסופו לעת נעילה? היינו משיבים בוודאי ללא היסוס, שהמצב הנעלה הדומה יותר למלאכים זה בסופו של יום קדוש זה. שכן אחרי הימנעות מאכילה ושתיה במשך למעלה מעת לעת (עם התוספות בכניסה וביציאה), ואחרי עמידה בתפילה ואמירת וידויים במשך כל היום, והתרחקות מכל הדברים המביאים לידי תאוות גשמיות, והסרת קינאה שינאה ותחרות מהלב, בוודאי שזהו הזמן שבו דומים אנו יותר למלאכי השרת.

והטעם שלא ניתן להם הכח לפעול בתפלה, ביאר מו"ר שכלל גדול הוא ביסודי האמונה, שאדם יכול להתפלל ולבקש ולפעול הרבה בתפלתו, אבל בתנאי שיתלה הדבר בהקב"ה לבד, אבל אם יתלה במעשי עצמו שבתפילתו הוא פועל הרי זו כפירה. אדם יכול לבקש רחמים מן השמים לביטול גזירות, אבל אינו יכול לתלות הדבר בעצמו או בכל בשר ודם לומר כאילו בכחו לבטל גזירות ובני ישראל כשלו בלשונם ואמרו "אם אנו מהגישין בו אין אנו מניחין אותו", תלו מניעת מיתתו של משה בכח עצמם, ועל כן ניטלה מהם סגולת התפילה שהיה בכחה לפעול.

כתב הרב יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א בעל מחבר "ילקוט לקח טוב" (הו"ד באוסף גיליונות יוה"כ תש"פ) הנה ממשמש ובא היום הקדוש, היום המיוחד מכל ימות השנה – יום הכיפורים. עטרות רבות נטל יום זה, ובראשן היותו יום סליחה וכפרה על עוונותינו. ובעמדנו במשך כל היום בתפילה ובתענית, חשים אנו את רוממותו של יום זה על בשרנו ובנפשנו. הגדילו לעשות קדמונינו והשוו אותנו ביום זה למלאכים, וכפי שמובא בטור (אורח חיים סי' תריט) להלכה: "וביום הכיפורים אומרים אותו (=את 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד') בפרהסיא, לפי שאנו כמלאכים".

בליל היום הקדוש למרות שהיהודי אמנם אכל ושתה עד סמוך לחשיכה, ועדיין לא הספיק לנער מעליו את רשמי הגשמיות שהביא עמו מהרחוב. מכל מקום כיון שקיבל עליו את חמשת העינויים של יום הכיפורים, והוא מכין את עצמו לפשוט מעליו את "סרבלי" הגשמיות ולשוב אל ה', הרי הוא כבר נחמד למעלה. וכמלאך ה' הוא נחשב כבר מעתה, והוא רשאי להכריז בקול רם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד!"

מה שאין כן במוצאי יום הכיפורים, למרות שהוא מעונה ומרוחק ברגע זה מקינאה, שינאה ותחרות ומנוקה מעוון, אבל מכיון שהוא מכין את עצמו לצאת ממדריגה נעלה זו למדריגת בשר ודם של יום-יום, ובעת אומרו "והוא רחום" של ערבית דיון חול דעתו נתונה כבר למה שמצפה לו בעולם שמחוץ לבית הכנסת וליום הכיפורים. הוא מזדרז בתפילתו כדי למהר להגיע אל המאכל והמשתה שהתנזר מהם כל היום, לפיכך הוא כבר מושפל במדרגתו, ואינו ראוי לומר "ברוך שם" רק בלחש, עד כאן דבריו.

יורשה להרחיב מעט את הדברים. הכלל הוא, וזוהי משמעות היסוד החשוב שנתגלה לנו כאן, מהי מגמת פניו של האדם. כאשר הוא עומד בראשית היום הקדוש, מגמתו היא ללכת ולהתקדם אל הקדושה ולדבוק בה. כיון שכן, כבר נאמר על בני ישראל בעת ההכנה לפסח מצרים "וילכו ויעשו בני ישראל" (שמות יב) ואמרו במכילתא: "וכי מיד עשו,

לחיווק הדברים, היינו מציינים, שבתחילת יום הכיפורים רחוקים אנו מרחק רב ממצב של דומים למלאכים. שכן בשעה זו אנו באים לבית הכנסת מהעולם החיצוני, המלא קינאה שינאה ותחרות, ועדיין כל אלה לא הוסרו מהלב. כמו כן, הבטן מלאה במאכלי הסעודה המפסקת אשר אך זה עתה הסתיימה, ובנוסף לכך עדיין לא היה סיפק לחשוב מעט את חשבוננו של עולם ולהתוודות וכן להתחנן לפני בוראנו. אמנם הדמיון החיצוני של עומדים יחפים ועומדים בתפילה ועוד, כבר קיים, אולם בנפש פנימה, כמדומה לנו, רחוקים אנו עדיין מאוד ממדרגת מלאכים.

וראה זה פלא: בתפילת ערבית של יום הכיפורים, הסמוכה לשעת ההתחלה, הותר לנו לומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", בקול רם – כמלאכי השרת! ואילו מיד בסוף היום לעת תפילת ערבית של מוצאי יום"כ, אנו מנועים מ"להתקשט בפרהסיא בקווימון הגנוב" (ביטוי של חז"ל על בשכמל"ו), ואנו מדריגת האדם נמדדת על פי הדרך שמעמיד את עצמו עליה אומרים "ברוך שם" וכו' בלחש, כבשר ודם פשוט. לכאורה יש לשאול והלא הדברים קל וחומר, אם אמש כבר היינו כמלאכים, על אחת כמה וכמה עכשיו, אחרי יממה שכולה רוחניות – עינוי צום ותפילות!?

התשובה היא: יסוד גדול לימודנו כאן חכמינו ז"ל הכל הולך אחר הכוונה המחשבה וההכנה! לפיכך,

המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מביא בשם הסבא מקלם שביאר דברי הרמב"ם (פ"ג מתשובה): "מי שזכויותיו יתירות על עוונותיו, צדיק, ומי שעוונותיו יתירות על זכויותיו, רשע". והם הצדיקים והרשעים לדין ראש השנה. והקשה הסבא וכי ברוב זכויות כבר נהיה צדיק, ואם עזב אפילו דבר מדרבנן רשע הוא? אלא, כך ביאר, מדובר כאן על צדיק ורשע לענין יום הדין. ומי שיש לו רוב זכויות נקרא צדיק לענין יום הדין, על שם סופו! וכמו שכתב הרמב"ם שמנין זה אינו לפי המעשים אלא לפי גודלם. כי כך הם דרכי התורה, מי שמעמיד את עצמו על דרך שתביאהו בסופו של דבר לשלימות, כבר מעתה דינו על שם סופו, והוא הזוכה ביום הדין.

למדנו על גודל השעה של יום הכיפורים, שבו שבים אנו אל ה'. ונראה לכאורה שחקיקת הרצון להיטיב את דרכנו, וחיפוש עצות כיצד לשמר רצון נעלה זה, מרומם את האדם ברגע אחד, כפי שאומר רבינו יונה, והוא נהפך ברגע זה לאדם אחר. יתן ה' ונשכיל לנצל את האפשרויות העצומות שהעניק לנו הקב"ה ולשוב אל ה' בלב שלם ולחדש ימינו כקדם.

שאל המגיד הירושלמי הגה"צ רבי שלום שבדרון זי"ע – תמיהה גדולה יש כאן? – מגיע ערב יום הכיפורים, המהדרין מן המהדרין אוכלים מהבוקר, ובאמת כך היא המצוה להרבות באכילה וק"ו בסעודה המפסקת. לאחר סעודה המפסקת, מברכים ברכת המזון, מתכוננים ללכת לבית הכנסת לובשים

והלא לא עשו עד ארבעה עשר בחודש? אלא, כיון שקיבלו עליהם לעשות מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו מיד". הרצון הנחוש להגיע למטרה מסוימת, מעמיד את האדם על הדרך אליה, ובמידה רבה נחשב לו הדבר כהגעה אל המטרה הנכספת.

כאשר אדם נכנס ליום הכיפורים, ראשו ורובו נתון לקדושת היום ולסגולותיו. לכן בבת אחת הוא מתנתק מהמצב שבו הוא היה בשעות הקודמות, וכולו "שטוף" בקדושה ובטהרה שמושיגים ביום הזה. לכן זוהי השעה שבה הוא כבר מתעטר בעטרת היותו כמלאך. לעומת זאת כאשר נגמרה עבודת היום, ומגמת פניו היא לחזור אל העולם שהשאיר מאחוריו בעת התקדש היום, הוא כבר שייך ראשו ורובו לעולם ההוא והוסרה ממנו העטרה הנכבדה. עתה עליו לומר בשכמל"ו בלחש, כאדם ולא כמלאך.

הבחנה זו יש לה משמעות מרחיקת לכת, באשר לעבודת התשובה בפרט ולעבודת ה' בחיי היום יום, בכלל. כך כותב גם רבינו יונה ז"ל בענין התשובה (שער ב' אות י'): "כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים וישמע ויכנע ויחזור בתשובה ויקבל בלבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם, והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפילה לאור גדול כי עת אשר יאזין ויסכית לכבו בין ויקיים עליו להיות עושה כל אשר יורהו תופשי התורה מן היום הזה ומעלה... עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר... ואשריו כי צידק נפשו בשעה קלה".

אבל כששומעים את קול השופר במוצאי יום כיפור, מה חושבים: הא, הא, עוד מעט כבר אפשר לאכול ולשתות... אם כך – המלאך נעלם... האדם חוזר לעוגה ולקפה. וממילא הוא צריך להגיד "ברוך שם – בשקט..."

ביום כיפור לפני נעילה נשא דברים רבי משה חברוני ראש ישיבת חברון, וכה היו דבריו. על הפסוק "ויזכור אלקים את רחל וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה" [בראשית ל' -כ"ב], אומר רש"י, זכר לה שמסרה סימניה לאחותה.

המתבונן בדברי רש"י עומד ותוהה, מדוע רחל היתה צריכה להמתין שנים כה רבות ורק עכשיו זכר לה ה' את הסימנים שמסרה, מדוע לא שילם לה הקב"ה על המעשה הגדול הזה מיד לאחר שעשתה אותו? ותרין, מכאן אפשר ללמוד יסוד גדול וחשוב, ובפרט בשעה נעלה ונעילה זו, מסירת הסימנים ודאי הוא מעשה נעלה ביותר, שבכך ויתרה על הזכות הגדול להינשא ליעקב אבינו, בחיר האבות, ולהיות אמם של שבטי קה, היא לא העלתה בדעתה שיעקב יקח שתי אחיות. יתרה מזו, היא היתה עלולה ליפול על ידי כך לידו של עשו הרשע, אע"פ כן היה אפשר לומר שהיתה זו התעלות רגעית שלא נמשכה זמן רב, כפי שמצוי גם אצל בעלי מעלה, שבשעת התעלות מיוחדת הם מסוגלים להתעלות מעל עצמם, אבל במשך הזמן ההתעלות פגה, ואז הם עלולים לומר שבמצבם הנוכחי הם לא היו נוהגים כפי שנהגו בשעת

טלית ובגדים לבנים – כמלאכים, והולכים לבית הכנסת. ואמנם כתוב בשו"ע שהחכם עיניו בראשו ולא ימלא כריסו במשך היום. אבל למעשה "ב, כל נדרי" הגוף מלא באוכל, בגשמיות, בחומריות, וכך ממשיכים למעריב עד קריאת שמע, שם אומרים בקול רם כמלאכים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד! ומשיכים הלאה והלאה! מעריב, שיר היחוד, תהילים, יש הנשארים לישון בבית הכנסת, וכך למחרת שחרית, מוסף, מנחה, וכל היום עובר בקדושה וטהרה – כמלאכים, קודש לה! 'עד מעריב. לפני מעריב תוקעים בשופר, תקיעה גדולה, "והוא רחום יכפר עון" וממשיכים עד קריאת שמע, ואז כבר אומרים בשקט: ברוך שם כבוד ~ 5 ~ מלכותו לעולם ועד! ולכאורה פליאה עצומה יש כאן: בערב יזה"כ כשטועמים מנות גדושות של מרק ושוכחים את השו"ע שאומר לא למלא את הכרס, אז אנחנו נחשבים כמלאכים, אבל לאחר יום גדוש במצוות ותפילה, מיד ב"מעריב" הראשון אומרים "ברוך שם" בשקט – למה?? אלא תשמעו טוב – המשיך ר' שלום במתק לשונו: הרי מה יש ל אדם יתרון על כל בעלי החיים? הוי אומר – המחשבה! אם כן, הבה נחשב: בערב יום כיפור הוא באמת אוכל, אבל המחשבה נתונה ביום הכיפורים: "למה אני אוכל עכשיו, למה אכלתי כל היום", חושב האדם לעצמו. "בגלל שמצוה לאכול בערב יום כיפור בכדי שאוכל להתענות", " והגמרא אומרת "כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי" ובכלל, כל ערב יום הכיפור המחשבה נתונה ביום הקדוש העומד בפתח.

למעשה פרשת האזינו

הבן שחזר בתשובה ואמר קדיש

וכעת לסיפור מדהים שארע ממש לאחרונה, הסיפור מלמד אותנו עד כמה גדולה כחה של תפילה על הילדים שיתחזקו וילכו בדרך השם. יהודי יקר ותמים היה מתפלל בבית הכנסת השכונתי, אותו יהודי הלך והזדקן ובאחד הימים ניגש אליו גבאי בית הכנסת ובפיו הצעה: הן ידוע לכבודו שכולם בסוף עולים לעולם האמת, ובנו של כבודו הלא איננו שומר תורה ומצוות, כך שבוודאי הוא לא יקפיד לומר עבורך קדיש במושך כל שנת האבל... לכן באתי להציע לך לשלם לי תשלום מסוים, ובתמורה לזה אני אתחייב לומר עבורך קדיש בבא יומך.

מיודענו סירב ואמר: אני לא זקוק לשירות שלך, כל יום אני מתפלל שבני יחזור בתשובה ויאמר אחרי קדיש בשנת האבל מידי יום ביומו. הגבאי התאכזב ואף ריחם על תמימותו של הזקן.

והנה באחד הימים הלך לעולמו אותו זקן, והפלא הגדול התרחש מול עיני מתפללי בית הכנסת, כאשר בנו של הנ"ל פקד את בית הכנסת בכל התפילות ולא פספס אף קדיש, כאשר הוא כעת בשלבי התחזקות וחזרה בתשובה שלמה!

(אשירכם ישראל תשרי תשי"ב הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

ההתעלות, ולפעמים יתכן שברבות הזמן הם אפילו יתרו על הראשונות ויצטערו על מה שעשו. מתי הוכח שהוויתור של רחל נעשה בשלימות ללא רבב, וגם לאחר שנים, אחרי מעשה הדודאים. רחל מבקשת מלאה "תני נא לי מדודאי בנך", לאה עונה לה: "המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני"? אנו היינו מצפים שרחל תקפוץ ? ותאמר לה, מה? אני לקחתי לך את יעקב, הרי כל מה שאת נמצאת בבית הזה הוא ביכות הוויתור שלי על הסימנים! במקום זה, עונה לה רחל "לכן ישכב עמך הלילה", היא מקבלת את הטענה ומצדיקה את דברי לאה. כאן הוכח עומק הוויתור ועוצם גודל התעלותה של רחל. הנה, זמן רב חלף מאז, ואע"פ כן אין שום שמץ של חרטה, אדרבה, מדבריה מובן שהכל מובן מאליו, כאילו כך היה צריך להיות ואין כאן שום ויתור. והדברים מגיעים עד כדי כך שללאה אין שום תחושה שנעשה עבורה משהו מיוחד. כל זה נבע מהתנהגותה של רחל, שיצרה רושם כאילו לא היה כאן ויתור, ולכן אחרי המעשה הזה זכר לה הקב"ה שמסרה את הסימנים ונפקדה. סיים רבי משה חברוני את דרשתו ואמר, המבחן שלנו זה לא ההתעלות עכשיו, אלא שכל הקבלות שנקבל וכל ההתעלות שעלינו ביום זה, אם יישמרו לעתיד יוכיחו עד כמה התעלנו בשעה זו של התעלות של קבע, התעלות עקבית ויציבה (מדשן ביתך)

"אתה יודע רזי עולם"

ביום רגיל הרוויח כשלשה רובלים, הרי שעתה בימי היריד השתכר הרבה יותר.

והנה הגיע ה"יריד". ידיו של פיניע עמוסות עבודה, הוא כבר העמים וקשר היטב את כל הסחורה לעגלה, והחל לצאת לכוון העיירה. רוחו היתה טובה עליו, ובראשו חלפו מחשבתו, מה יעשה בכסף שירוויח... זוג נעליים לילדה, שכר לימוד לרבי של הילד, ואולי אף חבית זפת למשווח בה את גלגלי העגלה החלודים...

לפתע בעודו מהרהר שמע קול חריקה משונה, קול לא מוכר, הוא כעגלון מיומן קפץ מיד מהעגלה, ונפל הישר לתוך הבוץ. ליבו הלם בחזקה, פניו החוירו, הוא הבין מיד את אשר אירע, הסוס והעגלה נכנסו לביצה, בקושי רב הצליח לחלץ את רגליו מתוך הבוץ, והביט מהצד בעיני יים קמות בעגלה השקועה, ובסוס, שכמעט עד ארכבותיו טובעים בבוץ. חסר אונים עמד פיניע, מה לעשות? הוא ניסה שנית ונכנס לתוך הביצה. לפת בחזקה את אופני העגלה, ובכל כוחו ניסה למושכה ולחלצה מהבוץ, אך זו היתה ברכה לבטלה, הוא ניסה מזווית אחרת אך כל מאמציו עלו בתוהו. זיעה קרה שטפה את כל גופו, בגדיו דבקו לבשרו. המתח והפחד ניכרו על פניו, מה יהיה על הסחורה היקרה? חשב בליבו, כיצד יחלצה מתוך הביצה? והרי חייבים הם להגיע אל יעדם. הוא קיווה להרוויח מעט רובלים על ההובלה והנה עתה שוד ושבר, עוד יהיה עליו לשלם מי יודע איזה סכום עבור הנזק שיתחולל עוד רגע קט...

בתפלות לימים נוראים אנו אומרים: "אתה יודע רזי עולם", ותעלומות סתרי כל חי".

"פיניע העגלון", כך כינוהו אנשי העיירה, יהודי חסיד ותמים, בעל משפחה עם ילדים ועוללים רכים, שעל צווארו מוטלת החובה לדאוג יום יום לכלכלם ולזונם, ובנוסף ביגוד, נעליים, ועוד הוצאות למיניהם. קשה היא עבודתו של פיניע, כל בוקר מוקדם פוקד הוא את מנין "הותיקין", בגמר התפילה מוסיף הוא מספר פרקי תהילים, ניגש אל ארון הקודש, ומתחת לפרוכת מתפלל הוא תפילה קצרה לבורא העולם, שימציא לו פרנסתו ברווח ובהיתר, ושלא יחזור בערב לביתו בידיים ריקות ח"ו, מתוך דרך ארץ וכבוד הוא מנשק לפרוכת ויוצא החוצה אל סוסו הכחוש, עולה על עגלתו הרעועה ומסתובב כ"פנוי להובלה", אם להעברת משאות קלים גם כבדים, או להסעת אנשים מהכא להתם, או כל דבר שיש ביכולתו לעשות כדי שיכנסו כמה מטבעות לכיסו, הריהו מוכן ומזומן.

מספר פעמים בשנה בתקופת ה"יריד" היה פיניע רווח נחת. אמנם העבודה היתה קשה ומרובה, כשעליו לקחת סחורות שנקנו ביריד ולהובילם לעיירה שהיתה מרחק של יום נסיעה, אך בסופו של יום הרי שהשתלשלו לידיו... עשרים רובלים, את המסלול הזה היה עושה יום יום כימי היריד, או אז יכול היה אף לחסוך מעט כסף בצד ליום פקודה, ואם

ביכולתי לתת לך כסף לו היית נזקק, אבל לחלץ ולשחרר עגלה עם סוס מתוך הבוץ זה אינני יודע...". הוא צעד בהליכה איטית אל מרכבתו, הצליף בסוסים, והמשיך לדרכו. ופיניע האומלל נותר בודד במקומו, מביט על עגלת העשיר המתרחקת ועל עגלתו השוקעת והמתבוססת, חסר אונים ושבור לחלוטין עמד וראה בעיניים כלות את חורבנו האישי והעצום, כשאין ביכולתו להו שיע ולעזור לעצמו במאומה.

* * *

באותם רגעים בהם עמד פיניע לפני עגלתו השוקעת, אירע במרחק פרסאות ספורות לא הרחק משם סיפור עצוב. באחת העיירות עמד לו בית מרוח אליו באו הערלים בתום יום עבודה מפרך לשתות ולהשתכר. כך היו נוהגים בערבו של יום, שותים ומשקיעים את צרותיהם ויגונם בכוס המשקה החריף, אותו היה מוזג להם "מושקה" היהודי אשר שכר את בית המרוח מהפריץ. מהבוקר עד הערב היה מושקה משרת את לקוחותיו, קשה מאד היתה העבודה, כל הזמן היה עליו למוזג ולהגיש לנגב ולנקות, ולהתמודד עם שיכורים... ועם כל זה, כסף רב לא הגיע אל כיסו. הערלים היו מבטיחים לשלם, אך לך תאמין לגוי שיכור, וכך תפחו ועלו החובות שהיו חייבים לו, וככל שעלו הוצאות בית המרוח, כך ירדו ופחתו ההכנסות. בסופו של חודש נשאר למוקשה בקושי רב כספים לכלכלת משפחתו, אך

הוא הרים עיניו לשמים ובכה: "רבש"ע, שלח לי עזרה מהר בטרם יהיה מאוחר"... רגעים ספורים שהיו נראים כנצח חלפו, והנה מרחוק בקצה השביל סמוך לאופק נראתה עגלה רתומה דוהרת. ליבו פרפר משמחה, אולי מפה תצמח הישועה, הוא נעמד בצד השביל וסימן בתחנונים לעגלון המתקרב כי יעצור. העגלה נעצרה, ובעל המרכבה הדור בגדים פנה אליו ושאלו: "מה קרה לך, ר' יהודי"? עוד בטרם הספיק פיניע לפתוח פיו, המשיך בעל המרכבה וסיפר לפיניע כי שלח את עגלונו לנפוש מספר ימים בביתו, והנה עתה עליו לסגור עיסקא ביריד, ובלית ברירה "נטלתי את המושבות והרסן ויצאתי לבדי לדרך."

פיניע התאושש מעט והצביע אל עבר עגלתו השוקעת. "אני זקוק לעזרה דחופה" התחנן, "יש פה סחורה יקרה מהיריד שעלי להובילה, חייב אני לחלץ את העגלה מהבוץ, לפני שתשקע. אנא! עזור לי!" הגביר ירד מהעגלה וניגש אל עגלתו של פיניע, נכנס לתוך הבוץ עם נעליו המבריקות ובגדיו המגוהצים, פיניע הראה לו היכן להחזיק. הוא תפס מהצד השני ויחדיו ניסו לדחוף ולחלץ את העגלה מהבוץ, אך כל המאמצים עלו בתוהו, העשיר בעל המרכבה לא היה רגיל כלל וכלל לעבודות מעין אלו, והוא אמר לפיניע: "הבט, עשיתי מאמצים גדולים לנסות לעזור לך, גם בגדי ונעלי נרטבו והתלכלכו מהבוץ, רואה הינך שאין זו עבודתי, ולא זה המקצוע שלי, לו היה בשתי ידי כח רב, הייתי עוזר לך בשמחה, אבל אין כוחי בידי. יודע אני לסגור עסקאות, לחתום על חוזים, יש

הפריץ המלווים את האומללים אל הבור, עבר "יחזקאל הגברתן". הזעקות והיללות הדרו אל אוזניו. הוא הבין שלא הרחק ממנו נמצאים יהודים בצרה. ליבו נחמץ בקרבו, והוא החליט ללכת לעזור ולהושיט יד לאומללים.

רגליו המוצקות פסעו במהירות אל עבר מקור הזעקות, השיירה התקרבה אל המקום בו עמד, ר' משה הבחין ביחזקאל הגברתן העומד בצד הדרך, קומתו היתה מוצקה, רגליו עומדות בכטחה על הקרקע, מתניו וכתפיו שיוו לו מראה נפילים אימתני, אף שומרי הפריץ נבהלו ממראהו והביטו בהשתאות בגברתן העומד בצד הדרך. "רבי יהודי!" קרא יחזקאל לר' משה בלשון הקודש, שלא יבינו השומרים הערלים את דבריו, "מבין אני שמובל הינך אל הבור, לא ידועה לי הסיבה, אך ליבי לא נותן לי לראות יהודי בצרה ולעמוד בחיבוק ידיים, האם רצונך שאשתמש בכוחי, אניס את השומרים ואשחרר אותך ברגע?"...

"יהודי ואח אוהב" השיב ר' משה לעומתו בקול חנוק, "מעריך אני את כוחך הגדול והחזק ואת רוחב ליבך, אך מה אעשה אחר שתגבר על משרתי הפריץ, לאן אמלט עם אשתי, כשילדי הפעוטים נתונים לזעמו של הפריץ?", קולו השתנק מדמעות שחנקו את גרונו. השומרים הביטו בשניהם בתימהון, הם לא הבינו מאומה את אשר דיברו, הם פחדו מהגברתן האלמוני וקיוו לא להיתקל בו חזיתית, במראהו בלבד הפיל עליהם את אימתו, ואז קרא ר' משה לעברו:

להניח בצד כסף על מנת לשלם לפריץ דמי חכירה "מאן דכר שמייה?"

בשנתיים הראשונות כשפיגר בתשלומים, עוד הסכים הפריץ להמתין, וזאת לאחר תחנוניו הרבים של מוקשה לפריץ שיחוס עליו וירחם על ילדיו הרבים. אך בשנה השלישית כבר עלתה חמתו של הפריץ על היהודון שלו המהתל בו, "יהודי חוצפן ונבזה" צרח בזעם על מושקה המסכן, שעמד מולו חיור כסיד ורועד ומתחנן על נפשו, "שלוש שנים אני ממתין לכסף שעליך לשלם לי, ואתה לועג עלי, משטה בי ומנצל את טוב ליבי! שנה שעברה התריתי בך שזו הארכה האחרונה...", כך זעק וזעם הפריץ כשקצף לבן על שפתיו. הוא קרא למשרתיו והורה להם לעצור מיד את מושקה ואשתו ולהוליכם לבית הסוהר אל הבור - בפקודתו! "עד שתשלם את חובך ועד לפרוטה האחרונה לא תראה אור יום" חתם הפריץ. ועל בית המרוח נתן הוראה לאוטמו ולסוגרו על מנעול ובריה.

ר' משה - מושק ה צועד לאיטו, עיניו זולגות דמעות ופיו ממלמל פרקי תהילים. הוא צעד לצד אשתו אשר כל עולמה חרב עליה, ויללותיה נשמעו היטב בכל הסביבה, היא זעקה: "מה יהיה עם ילדינו הפעוטים והרכים?" וכל אוזן ששמעה את זעקותיה ויבבותיה לא יכלה להישאר אדישה, ולא להזיז דמעה, אפילו ראשי העצים שבצידי הדרכים נדו בחמלה בראשיהם לאומללים המובלים, אך עזרה לא יכלו להגיש. לא הרחק ממקום הליכתם של שומרי

עגלתו מהבוץ. ולא רק את עגלתו, אלא גם הסחורות היקרות שהוביל היו מגיעות ליעדם, והוא היה שב לביתו שמח וטוב לב כשבדידו עשרים רובלים כדי להביא טרף לילדיו הרכים. ואילו ריבונו של עולם, המשיך האדמו"ר הזקן, "היית שולח את הגביר העשיר בדרכו של ר' משה השבוי האומלל, היה יכול בכספו הרב לפדותו משביו, והיה עושה זאת בשמחה, וכך שני יהודים יקרים ותמימים היו נושעים מצרתם, אך לא כך עשית...". ואז פרץ האדמו"ר הזקן בבכי קורע לב, "את רזי התורה וסודותיה נתת בידינו, ואף רשות לגלותם וללמדם לאחרים, אך את רזי סדרי עולם והנהגתו רק הינך בלבד יוד ע...".

"אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי", רק אתה בלבד יוד ע - אנו מוגבלים בד ע ותינו להשכיל ולהבין - את מי לזמן למקום בו צריך זימון. .. רזי עולם לפניך גלויים... כמה עלומה ועמוקה היא האמונה...", בכה ובכה ולא הוסיף.

רמז: המלים " אתה יודע רזי עול ס") עם ד' המלים (= בגימטריא " בראש השנ ה") = 863, (לרמז שבראש השנה האלקים יושב על כסא הדין, והוא לבדו יודע את כל רזי העולם ותעלומות סתרי כל חי, למה העגלון שקע בבוץ, ולמה מושקה נלקח לבית הסוהר, ולמה לא יכלו לעזור להם, ואנחנו מאמינים בכורא יתברך שכל מעשיו הם אך ורק לטובת הבריות, כי הרי "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד". (כולנו יודעי שמך נצבים תשפ"א)

"אילו היה בידך מספיק כסף כדי לפדות אותי, היית יכול לחלצני ממצוקתי הקשה". יחזקאל נבוך היה למשמע דבריו המוצדקים והנבונים, הוא הבין שלא יוכל לעזור להם בכוחו הפלאי, נשך שפתיו בכאב, מתאפק מלבכות על צרת חבירו היהודי, וקרא לעברו: "לו היו בידי מספיק מצלצלים היית פודה אותך בכל ליבי, אך מה אעשה ורק כח רב בידי ולא ממון"... ושניהם, האסיר והגברתן פרצו בבכי מרטיט וקורע לב, שהתמוג עם יללותיה הנוראות של אשת ר' משה שלא פסקו.

* * *

ישב האדמו"ר הזקן בעל התניא בראש השולחן, כולו להבת אש, החבריא קדישא סביבו, גומעים בצמא כל הגה, "דברי אלוקים חיים". והנה התלהטו פניו והאירו באור יקרות, עיניו נעצמו בדבקות עלילאית, ומצחו הרם נחרש קמטים עמוקים, מתוך הדממה הוא פתח פיו והחל לספר לחסידיו את הסיפור עם "פיניע העגלון", על סוסו ועגלתו שטבעו בבוץ, ועל חורבנו האישי. לאחר אתנחתא קלה המשיך בסיפור על "יחזקאל הגברתן", ועל אי יכולתו להושיט עזרה כספית לר' משה המסכן, ואז שקע בהרהורים, זה היה מעמד של "חרדת קודש". בקשב רב שמעו החסידים את שני הסיפורים, והנה הרים רבינו הזקן את עיניו הדומעות ואמר: "ריבונו של עולם, הרי שני המקרים הללו אירעו במרחק של מספר פרסאות ספורות זה מזה, ובאותה שעה. לו שלחת את "יחזקאל הגברתן" אל "פיניע העגלון" שיעזור לו, הרי שהיה מחלץ את

חלילה את התפילה, ולא נוהג כפי שצריך לנהוג, הרי הוא פוגע חלילה במלכות שמים, והיאך תקובל תפילתו.

"רואים מכאן", אמר רבי אליהו הרגש נורא, "כי בהכרח ודאי לשניהם היה את אותו גור דין, וזה ניצל רק משום שהתפלל תפילה שלימה, וזה לא ניצל רק משום שלא התפלל תפילה שלימה! כי זהו כח התפילה בכוחה! (כולנו יודעי שמך נצבים תשפ"א)

שח הגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצ"ל: זקיני רבי זלמן גרוסמן זצ"ל נסע פעם לארצות הברית. מפאת סיבות שונות, נאלץ לשהות בארץ הנכר קרוב לחמש שנים רצופות.

בתחילת חודש אלול שנת תרצ"ט, עלה על האניה שהפליגה לארץ ישראל, באמצע ההפלגה כשהאניה היתה בלב ים, פרצה מלחמת העולם השנייה – השואה האיומה והנוראה. סכנה גדולה ריחפה על אוניית הנוסעים, מכיון שבמסלול הפלגתה היו אמורות לעבור אוניות מלחמה, רב החובל הסיט את האניה למסלול אחר, כדי להתרחק כמה שיותר ממקום הסכנה. שינוי נתיב הנסיעה עכב את האוניה בעוד מספר ימים בלב ים, כך שלפנות בוקר של יום חמישי, יום ראשון של ראש השנה, האניה נכנסה לנמל חיפה.

רב החובל הודיע לנוסעים: שבגלל מצב המלחמה, עליו לעזוב בהקדם האפשרי את הנמל, ולחזור

סיפור ו: תנאי א': להחשיב את התפלה ולייקרה, ואז הקב"ה גם יחשיב וייקר את תפלת האדם.

תנאי ב': היה ראוי לאדם להתלבש בבגדי שבת מי וחדים בכל פעם שניגש להתפלל לפני הקב"ה.

תנאי ג': להגיע לתפלה בזמן, ולא לצאת לפני סיומה, וזה תנאי שת תקבל תפלתו.

אחד התנאים היסודיים לקבלת התפילות ברחמים וברצון לפני שומע תפילה, הוא להחשיב את התפילה ולי יקרה. (בספר 'סדר היום') סדר תפילת ערבית) כתב, כי לפי רמת הערך שמעריך האדם את תפילותיו, כך נחשבת תפילתו אצל הקדוש ברוך הוא. וזה לשונו: "... אם הוא מואס בתפילותיו לומר אותם פעם אחר פעם, גם הקדוש ברוך הוא ימאס בהם ולא יפיק רצונו למלאות לו שאלתו, להכין לו בבוקר ובערב ובצהריים", חלילה וחס. רבנו יונה בספר 'היראה' כותב, כי היה ראוי לו לאדם להתלבש בבגדי שבת מיוחדים בכל פעם שניגש להתפלל לפני הקדוש ברוך הוא, בדיוק כפי שמחליף בגדיו ומלבושיו בבואו לפני מלך בשר ודם. על אף שאמנם איננו לובשים בגדי שבת בכל תפילה ותפילה, אולם לכל הפחות מוטלת עלינו החובה לעשות ככל שביכולתנו כדי להראות כמה יקרה ומכובדת היא מצות התפילה בעינינו, ולא להתייחס אליה כמצות אנשים מלומדה, וכטורח שעלינו לעשות "פעם אחר פעם." הדרך הטובה ביותר לכך היא, להגיע לתפילה בזמן, ולא לצאת לפני סיומה. אם יהודי לא מכבד

הקשה שעמד מולו, להשאיר מאחוריו את כל רכושו, ולהפקיר כפשוטו "בכל מכל כל", כדי לקיים מצוות היום.

מתפללי בית הכנסת קארלין בשכונת הדר הכרמל, קיבלו בהפתעה עצומה, את הופעתו הלא צפויה של הרב החסיד רבי זלמן גרוסמן, שהגיע אליהם כאלו מלאך מן השמים. כולם נעמדו מסביבו לשמוע בהתרגשות לפשר הגעתו הפתאומית, בעלי התפלה הקבועים, ובראשם גבאי בית הכנסת הפצירו וביקשו מרבי זלמן – שכידוע היה בעל תפלה קבוע בימים הנוראים, ותפלתו היתה לשם דבר, בקולו הערב והמרגש – שיזיאל לכבד אותם ולהתפלל כשליח ציבור, הסבא רבי זלמן נעתר לבקשתם, וניגש לתפלות המוספים. קהל המתפללים לא ידעו איך להביע את רגשותיהם, "במתנה" שקיבלו לשמוע את התפלות המעוררות שיצאו מקירות ליבו בקולו הערב והמרגש של רבי זלמן.

במשך ימי ראש השנה – חמישי ושישי ושבת הבאה אחריו, רבי זלמן ניתק את עצמו מכל מסכת התלאות שעברו עליו, והקדיש את כל כולו לתפלה וללימוד. במוצאי שבת, הציע אחד מידידיו ר' בערל פרידמן, לרדת יחדיו לנמל, לנסות את מזלו, אולי נשאר זכר. משהו מהחפצים והמזוודות...

לא יאומן כי יוספר: הסבא ר' בערל ניגשו לפינת הרציף, ששם הניחו את חפציו – לפני שלושה ימים! והנה כל החפצים והמזוודות והחבילות מונחים

לארצות הברית. עובדי הנמל הורידו במהירות את כל תכולת הנוסעים, והניחום בשטח פתוח ברציף הנמל.

במזוודות של הסבא, היה ספון וטמון כל רכושו ועמלו הרב של חמש שנים רצופות, הון רב, שבזה היה עליו לפרוע את החובות שהצטברו בבית מפאת כלכלת ופרנסת המשפחה, במשך אותם שנים שהיה מחוץ לבית. כמו כן היו מונחים שם בגדיו ודברים אחרים יקרי ערך. והנה הסבא רבי זלמן עומד ליד המזוודות במקום הומה אנשים, אבל מה לעשות? ראש השנה היום! לטלטל את המזוודות, יש איסור טלטול מוקצה, להשאיר במקום לא בא בחשבון. הסבא רצה ללכת לבית כנסת להתפלל ולשמוע קול שופר. אנשים שעמדו מסביבו והבחינו שהוא עומד לעזוב את המקום, הזהירו אותו שלא להשאיר את החפצים במקום כה פרוץ והפקר ללא שמירה. וכי עליו לדעת שברגע שהוא משאיר את החפצים ללא שמירה, אין סיכוי שימצאם אחר כך.

רבי זלמן עמד בפני נסיון קשה ביותר, מצד אחד היום יום הדין ראש השנה, איך הוא יכול לוותר על תקיעת שופר ותפלה בציבור, ומצד שני הנה הוא עומד לאבד את כל עמלו ויגיעתו במשך שנים, ועוד עלול להשאיר בעל חוב גדול. הסבא גילה תעצומות הנפש, והחל לצעוד לכיוון שער הנמל חוצה, ומשם עשה את דרכו אל מרומי הדר הכרמל, הליכה רגלית למעלה משעה, לכיוון בית כנסת של חסידי קארלין ברחוב יוסף בהדר הכרמל. בדרכו הודה לקדוש ברוך הוא, על הכח והגבורה שנתן לו להתמודד ולהתגבר על הנסיון

למעשה פרשת האזינו

ענין של החלטה

הדין-ודברים הבא ארע באחד מהסמינרים הפחות ידועים. מורה הרצתה על עולם הישיבות, ובתוך דבריה הזכירה את ישיבת 'מיר'. קמה לתלמידה ושאלה האם זו הישיבה שקיימת היום בשכונת בית ישראל שבראשה עמד פעם ת"ח צדיק שסבל מניזון שרירים, המחנכת השיבה בחיוב, והסבירה לכיתה שכנראה כוונתה למרן הגאון רבי נתן צבי פינקל וצוק"ל. הבת התרגשה עד מאד, ואמרה: בזכות הישיבה הזאת התהפכתי למה שאני היום.

ניסתה המורה לחשוב מה לתלמידה הזאת ולישיבת מיר המעטירה, הלא מכירה היא הבת שאין בכל משפחתה אברך אחד לרפואה, כולם אנשים פשוטים שעמלים לפרנסתם מבוקר ועד ליל. אך הבת כמו קראה את מחשבותיה ופתחה מעצמה בסיפורה: בוקר אחד בשעה תשע, לקחה אותי אימי ברכבה, כמהלך הנסיעה חלפנו ברחוב שמואל הנביא ליד כיכר זויעל, בדיוק באותה שעה התחילו להגיע בזה אחר זה שיירת האוטובוסים המפורסמת, בהם מגיעים בכל בוקר האברכים היקרים אל לימודיהם בישיבת מיר, התנועה נעצרה מנחיל אנושי אדיר שהציף את הכביש...

רכבנו עמד בקו הראשון, צמוד למעבר חציה, ישבתי על הכסא ליד אימי כמהופנטת, הבטתי בפניהם של האברכים שחולפים על פני רכבנו, ראיתי את החדווה ואת האושר הנסוך על פניהם, ראיתי אפילו שתי אברכים בעלי מרץ שכבר שקועים בשיחה תלמודית,

סגורים ושלמים, כאילו עכשיו הובאו לשם, הם עמדו תמהים ומשתוממים, לראות במוחש את ההשגחה הפרטית, איך שמרו על החפצים מן השמים.

הגר"י גרוסמן וצ"ל הוסיף והשלים את מה שהם חוו באותם ימים, הסבא רבי זלמן היה אמור להגיע לארץ באמצע השבוע האחרון של השנה, מספר ימים קודם ראש השנה, נסענו לחיפה לקבל פניו, ושם נודע לנו על האיחור שחל בהגעת האניה, לא נותרה לנו ברירה אלא לחזור לירושלים. במוצאי שבת נישגתי לביתו של ר' משה שור מנגידי השכונה, ובביתו היה המכשיר היקר "טלפון", משם התקשרתי לביתו של ר' בערל פרידמן, כדי לברר מה עלה בגורלו של אבי, ר' בערל הרים את אפרכסת הטלפון, וכששמע את קולי, החל לצעוק "ר' ישראל! לעולם לא נשכח את ראש השנה הזה, תפלותיו העריבות והמעוררות של אביך, עוררו את הקהל, והעלו אותם לספירות העליונות. הרגשנו את העולם הבא בעולם הזה!". לשנה הבאה ביקשו גבאי בית הכנסת בחיפה מאבי, שיזאיל להעניק להם עוד פעם התעלות רוחנית, ויסקים לשמש כשליח ציבור לקראת ימים הנוראים, אבי נעתר לבקשתם, אמנם התנה אתם תנאי, שירימו תרומה נכבדה להחזקת הישיבה דחסידי קארלין בירושלים, ולעצמו לא ביקש מאומה.

אור לישירים ספר לב ישראל - פר' וירא הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכוון למעשה לתגובות ולחומר

נוסף p0583271323@gmail.com

למעשה פרשת האזינו

תלמיד חכם בישראל, כמה נשים יש בעולם שזכו בזכיה הזאת...? ובעיקר כמה נשים זכו לעמוד בכך לאורך ימים ושנים...?

כעת בימים אלו כשכל יהודי מבין מה עומק המשפט, ומה נוראות דין שמים - משפטך תהום רבה, מחפשים איזה ענין להתחזק, מעיינים איזו נקודה טעונה בדק-בית ותיקון, לא תמיד אשה יודעת לבחור את הכיוון הריצוי, אם עדיף חיזוק בתפילה או במצוות, הפרשת חלה או פרק שירה. דבר אחד אסור לשכוח, שעיקר החיזוק צריך להיות בנוגע ללימוד התורה, על האשה מוטלת האחריות לדאוג לתנאים של הת"ח שלה, עליה לבדוק האם היא עושה את המירב האפשרי, לתת לבעלה את התנאים הסביבתיים שבביל שיוכל להוציא את כוחותיו, שם צריך להיות 'מרכז הכובד' של ההתבוננות ותיקוני התשובה.

וכמו בסיפור הנ"ל, הכל הוא ענין של החלטה, כאשר אשה מעמידה מול העיניים את האמת הפשוטה הזאת, שאין בעולם ענין חשוב מהגברת לימוד התורה בעולם, בקל תמצא עוז להיכנס לפנימ ממחיצתה, לעלות לגובה אחר במושגי הסיוע והעזרה לבעלה, שימצא עוד זמנים לעסוק בתורה כאשר עם לבבו, ובכך להגדיל שכרם

(עינינו גל נצבים תשפ"א הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף

p0583271323@gmail.com

אגודלם מתנופפת באויר, והם עוברים את הכביש בלא לראות דבר... הזרם הזה הלך וגבר, ספרתי כשלושים אוטובוסים שעוצרים ומריקים, עוצרים ומריקים, חלקם לא הצליחו אפילו למצוא חניה, פשוט פותחים דלתות, ושופכים את התכולה היקרה שלהם - אברכים בני עליה - שכל שאיפתם בחיים, להגיע במהירות אל ספסלי הלימודים.

אימי היקרה, התבוננה בי, היא הטיבה להבין אל ליבי, לא יכולתי להסתיר את התפעלותי, הוקסמתי ממחזה ההוד הזה... אחרי כמה רגעים פנתה אלי ואמרה: רצונך בבעל כזה שיושב ועמל בתורה? האם באמת את רוצה לזכות בזכיה כזאת? א"כ עלייך להחליט כאן עכשיו ברגע הזה שאת משתנה לחלוטין, עלייך לקבל על עצמך חיים של עליה רוחנית שבביל שתוכלי להיות מתאימה לבעל כזה שהוא ספר תורה חי...!! אכן, המפגש הישיר הזה עם האנשים שמחזיקים את העולם, היה הרגע של המהפך, שם החלטתי שאני עוזבת את השטויות שעד היום עניינו אותי, ובו ברגע התחלתי חיים חדשים, חיים של יר"ש וקיום מצוות, כשכולי תקווה לזכות בבא העת להקים את ביתי עם תלמיד חכם שיהיה גם הוא ממעמידי העולם.

ב. למעשה, סיפור זה נותן לנו את המבט הנכון על חיי תורה. כל אשה שזכתה לבעל שיושב והוגה בתורה, יש לה יחס אחר לגמרי, היא כבר לא עוד אשה, היא כבר לא שורה אלמונית באגרון, היא 'מיוחסת' ביותר, היא קיבלה על עצמה אחריות אדירה להחזיק ולגדל

למעשה פרשת האזינו

וכשהוא קם שוד ושבר הבגדים אינם.

הוא ניסה למצוא בגדים אחרים וגם הם אינם.

הוא ניסה למצוא פיג'מה הדומה לבגד טוב הוא לא מצא רק את הפיג'מה של שהיתה מוזנחת ביותר.

בבהלה הוא העיר את אשתו ושאלה האם היא ראתה היכן הבגדים שלו.

והיא תמה כנגדו מה עוד לא הלכת לעבודה הרי פיקוח נפש דוחה הכל!!!!!!!

וכ"ש שאין המקום לדקדק באיזה בגד אתה לבוש פיג'מה הוא בגד רגיל.

הוא ניסה להסביר לה שהוא מתבייש אך היא בשלה חוזרת ותמה האיך הוא מתעכב בשעה שיש פיקוח נפש כה גדול!!!!!!!

עד הוא הבין שאם בשביל פיזמה הוא לא יוצא בוודאי שאין כאן פיקוח נפש אלא פיקוח כסף והכל רק דמיון מהיצר הרע. (הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף p0583271323@gmail.com)

פיקוח נפש או פיקוח כסף

שמעתי מדודי הרב משה זרביב שליט"א מעשה שהיה ביהודי שעבד בארה"ב והוא חיפש מקום שבו הוא לא יצטרך לעבוד בשבת, יגע ומצא בית חרושת לנשק אבל הכי חשוב לא היו עובדים שם בשבת.

וכמובן שהוא שמח והודה על זה לה' אבל שמחתו לא ארכה ימים רבים כי עננים שחורים באו לעולם והתחילה מלחמת העולם השנייה, והיו צריכים הרבה נשק וחייבו את המפעלים לעבוד שבע ימים בשבוע.

הוא כבר התרגל למפעל ולא חשקה נפשו לעזוב.

אבל מצד שני הוא לא רצה לחלל שבת, וכן מה הוא יענה לאשתו.

הוא מצא לעצמו פתרון גאוני ואמר הרי זה מצב מלחמה ופיקוח נפש דוחה את הכל, לכן מותר לי לחלל.

וכך הוא הסביר לאשתו שלא די שאין זה עבירה אלא גם מצוה גדולה הוא עושה ששקולה כנגד כל התורה.

אבל היא שהיתה צדקת ממנו לא קיבלה וניסתה להתווכח עימו ולבאר שאין כאן פיקוח נפש אלא פיקוח כסף והכל רק דמיון מהיצר הרע

וכאשר היא ראתה שאין עם מי לדבר היא פסקה מלדבר עימו.

ויום שבת הגיע הוא הולך לישון ומסדר את בגדיו בהם הוא ישתמש לקראת הבוקר.